

**DOCUMENTE CU PRIVIRE LA SAMSON BODNĂRESCU —  
ACTIVITATEA LA POMÂRLA — ÎN COLECȚIILE  
MUZEULUI JUDEȚEAN BOTOȘANI**

IONEL BEJENARU

Fiu al Bucovinei, născut în Gălăneștii Rădăuților, în vecinătatea Putnei, vechea ctitorie de neam și suflet a românilor, într-o familie de țărani plugari, Samson Bodnărescu (27 iunie 1840, com. Gălănești — 18 februarie 1902, Pomârla) s-a afirmat, în a doua jumătate a secolului trecut, în societatea literară românească, servind-o printr-o activitate febrilă, demnă de relevat.

Se înrudea cu familia țăranului Mihai Bodnar (zis și Bodnărescu), revoluționarul pașoptist, ales de țăranii din părțile Rădăuților deputat în parlamentul imperial, la 1848—1849, semnatar, ca membru al deputăției naționale, al doleanțelor Bucovinei, prezentate la 9 februarie 1849<sup>1</sup>, la rândul-i afirmându-și convingerile revoluționare, naționale, de timpuriu. După studii primare în Vicovul de Jos și Rădăuți, ajunge la cele liceale, când la Rădăuți, când la Cernăuți, perioadă fertilă pentru a se antrena în acțiuni de deșteptare națională. Se sărbătorea, în mai 1862, un mai — serbare specifică lunii — în pădurea Horecea, de către elevi români ai gimnaziului superior din Cernăuți — „Moșu Grigore, cu banda lui de lăutari români, intona melodii naționale — s-a jucat hora, mândrul nostru dans național... În mijlocul roții întinse apăru deodată tânărul Samson ținând în mâini, cu fală și mândrie un steag tricolor...”<sup>2</sup>, steag pe care-l va depune „cu mare pompă” la reîntoarcerea la Cernăuți, la sediul „Societății pentru cultura și literatura poporului român din Bucovina”.

Emigrează, ca atâția alții, în România, la sfârșitul anului 1865, la București — scurtă trecere — și, de aici, la Iași — în 1866. Remarcat de Titu Maiorescu, de protecția căruia se va bucura, devine membru al „Junimii” — 1866 și debutează în „Convorbiri literare”, în primul an

---

1 vezi Mihai Iacobescu, „Revoluția de la 1848 — moment de răscruce în istoria românilor din Bucovina”, în „Anuarul Muzeului județean Suceava”, V, Suceava, 1978.

2 Dr. I. Popescu, în „Asociația foștilor elevi ai Liceului „A. Bașotă” din Pomârla — „Clike de amintire închinată lui Samson Bodnărescu cu ocazia comemorării a 25 de ani de la moartea sa”, Iași, 1927, p. 6.

de apariție — 1868, cu tragedia „Rienzi“. „Junimea“ îi înlesnește trimiterea și susținerea la studii în străinătate — 1868—1870 — unde va urma filosofia, în Austria, la Viena și în Germania, la Berlin, Halle, luându-și doctoratul în filosofie la Giessen — 3 noiembrie 1870.

La reîntoarcere, când bibliotecar la Biblioteca Centrală din Iași — până în 1874 (îi va succeda prietenului său de o viață, Mihai Eminescu), când director și profesor la școala normală „V. Lupu“ din Iași (din august 1874, cu unele intermitențe), când director al Institutului nou înființat „A. Bașotă“ de la Pomârla (din 1879 până la moarte, în 1902 — perioadă la care ne vom referi), Samson Bodnărescu își continuă activitatea literară, abordând când teatrul — mai ales istoric —, când poezia, epigrama, notele de călătorie.

La Pomârla, la 18 februarie 1879, este inaugurat Institutul liceal „Anastasiu Bașotă“ și odată cu acest act, Samson Bodnărescu începe o activitate de director, care va dura 23 de ani. Fusesse convins să accepte direcția de bunii săi prieteni de la „Junimea“, Vasile Pogor și Ioan Ivanov, epitropi administratori ai Institutului „A. Bașotă“. De altfel, I. Ivanov avea să fie prezent și la inaugurare, dimpreună cu episcopul Vladimir Suhopan, dr. L. Russ senior, G. Pavloff, reprezentanți ai epitropiei. Plecarea lui Samson Bodnărescu la Pomârla nu va fi, cum ar putea să pară, nicidecum, o izolare, legăturile sale cu vechii tovarăși continuând (Mihai Eminescu, de care l-a legat tot timpul o strânsă prietenie, care i-a urmărit scrisul — „(și sunt anume vestigii că i-a fost un lector asiduu)“ — „cu atenție și care se ridica, fără doar și poate, peste media prozatorilor aceluși timp“<sup>3</sup> — cum nota Perpessicius. Deseori, veneau aici, la Pomârla, Eminescu și Slavici, tânărul Enescu, de la Cracalia, cu tatăl său<sup>4</sup>. Aici, poetul, „sub vraja fermecătoare a codrului Hertei și a naturii exuberante și virgine continuă acțiunile sale“<sup>5</sup>. Noile creații, însumate mai vechilor din „Convorbiri literare“ vor fi înmănunchiate în volum — „Din scrierile lui Samson Bodnărescu“, Cernăuți, 1884, 364 p. (n.r. Un exemplar din acest volum se află și în colecția Muzeului județean Botoșani, cu o notație și un autograf al autorului — „Spre aducere aminte a zilei 24/12 1894“ și „S. Bodnărescu“). Colaborează la reviste literare din țară, manualele școlare îi reproduc poezii, atât cele din România, cât și cele din Bucovina.

Ca pedagog, director al Institutului „A. Bașotă“ din Pomârla, meritele sale sunt remarcabile. Cu atât mai mult, cu cât elevii nu erau alții decât fiii de țărani, de regulă din fostele proprietăți ale hatmanului An. Bașotă — cf. prevederilor sale testamentare, Pomârla, Lișna, Cucurănei —, la puțin timp, urmare a creșterii reputației școlii, și din părțile Iașilor, și... din Bucovina. Eforturile lui Bodnărescu, Bodnarachi, cum îi spuneau amicii, vizau un învățământ intuitiv — într-un timp când școala

3 Mihai Eminescu, „Opere“, VII, Proza literară — studiu introductiv de Perpessicius, p. 39.

4 „Clipe de amintire...“, p. 15.

5 Ibidem.

românească nu pregătea cadre în acest sens —, lucrări practice, științe aplicate, legătoria de cărți și caiete — eforturi recunoscute, fiind decorat cu medalia Bene-merenti cl. I pentru merite pedagogice și literare”<sup>6</sup>.

Preocupat de asigurarea unei instrucții și educații corespunzătoare elevilor școlii, Samson Bodnărescu s-a orientat și spre latura exercițiului fizic, a jocului, ca elemente constitutive, ale unui tineret sănătos fizic și moral, oina și tirul practicându-se frecvent. Și, deși bugetul școlar nu atingea cotele optime, strădaniile directorului au făcut ca întreținerea elevilor să fie „mai mult decât îmbelșugată” — „pâinea de o calitate absolut superioară — se fabrica în școală de trei ori pe săptămână — se dădea din belșug și cu mult peste rația reglementară”<sup>7</sup>.

Câteva documente — 8 la număr — aflate în colecțiile Muzeului județean Botoșani — oglindesc strădaniile deosebite ale directorului Institutului „A. Bașotă” de la Pomârla pentru asigurarea celor mai bune condiții materiale pentru desfășurarea cursurilor școlii, cu destule obstacole până la materializare. Le prezentăm :

1. Adresă a directorului Institutului „A. Bașotă” din Pomârla, Samson Bodnărescu, către M. Fischer, administratorul moșiilor Institutului, din 23 noiembrie 1895.

Îi aduce la cunoștință „că toată stăruința la ad-ția D-voastră locală pentru aprovizionarea Institutului la timp cu lemne și făină de păpușoi a rămas zadarnică”, relevând starea critică a momentului : „Astăzi Institutul nu are nici un lemn. Urmările pot fi grave și implică reponsabilitate mare...”.

2. Ciorna adresei din 23 noiembrie 1895 (de la nr. 1).

3. Adresa directorului Institutului „A. Bașotă” Samson Bodnărescu, către Epitropia Institutului, din 23 noiembrie 1895. Înaintează (pe verso-ul documentului) o copie de pe cuprinsul adresei expediate cu poșta către Dl. arendaș Fischer, menționând că, „este o adevărată bătaie de joc în chipul aprovizionării Institutului cu lemne și făină” și că „am fost silit în multe rânduri să cumpăr făină. Când te adresezi la Fischer el spune că a dat ordinele convenite subalternilor săi. Astăzi, Institutul nu are nici un lemn după atâta stăruință”.

4. Ciorna adresei din 23 noiembrie 1895, către Epitropia Iași (din 23 noiembrie 1895 (de la nr. 3).

5 Adresa directorului Institutului „A. Bașotă” din Pomârla S. Bodnărescu, către Epitropia Iași, din 10 aprilie 1896. Înaintează recipisa doveditoare de încasarea sumei de 9 500 lei de la dl. arendaș M. Fischer.

6. Adresa Epitropiei Institutului „A. Bașotă”, semnată de Ioan Ianov, către directorul Institutului, din 1 august 1896. Are rezoluția și semnătura lui Samson Bodnărescu. Insistă a-i atrage atenția asupra recuperării unei sume de bani de la arendașul Fischer.

7. Adresa Epitropiei, semnată de I. Ianov, către directorul Institutului „A. Bașotă” S. Bodnărescu, din 16 martie 1895. Îi cere să prezeze

6 „Curierul român”, Botoșani, 2 iunie 1894, p. 3.

7 „Clike de amintire...”, p. 24.

pe lângă arendașul Fischer „pentru trimiterea de urgență a câștiului, arătându-i necesitățile ce sunt de acoperit“.

8. Adresa Epitropiei către directorul Institutului „A. Bașotă“, S. Bodnărescu, din 25 aprilie 1895. Îi face cunoscut „că domnul Fischer, despre noul contract de arendă, este obligat a preda la Institut, transportate pe a sa celuia, următoarele : 1) 30 stânjeni lemne de foc. 2) 5 000 kg. făină de popușoi și 3) 2 000 kg. făină de grâu.

Documentele, redate succint, fără a fi de importanță deosebită, surprind o latură a activității lui Samson Bodnărescu, scriitorul bucovinean, aceea a activității de director al Institutului „A. Bașotă“ din Pomârla fostului județ Dorohoi, o latură căreia i s-a dedicat exemplar, numeroase promoții de absolvenți, cu nume de marcă, mulți, pe firmamentul culturii și științei românești, probându-i marele travaliu, dovedindu-i de justete recunoștința — „Căci un părinte a fost repausatul pentru noi, elevii — un adevărat părinte, bun și blând și îngăduitor, dar, mai presus de toate iubitor“<sup>8</sup> — cum scria Vasile Bogrea, marele filolog și lingvist român, la moartea, în 1902, a directorului școlii.

---

<sup>8</sup> Ibidem,